

פקודת הנויקין [נוסח חדש].

פרק א': פרשנות

1. בכפוף לפקודת הפרשנות תתפרש פקודה זו לפי עיקרי הפרשנות המשפטית המקראיים באנגליה, וכיטויים המשמשים בה – הזקה היא – ככל שהדבר מתיישב עם ההקשר ובאין הוראה אחרת מפורשת – שמשמעותם כמשמעות הנודעת למקביליהם במשפט האנגלי ויתפרשו על דרך זו.

2. בפקודה זו –

"הורים" – לרבות הורי הורים והורים חורגים;

"חיה" – לרבות צפרים, דגים, חרקים וזחלים;

"חיית בר" – כל חיה שכוונהג בישראל אין מחזיקים אותה כלואה או כפיקוחו של אדם; "ילד" – לרבות נכד, ילד הורג, עובר, ילד שלא-מנישואין, או ילד מאומץ; ובהסקת מסקנה בדבר קירבה משפחתית, הכלולה לפי הוראות פקודה זו בהגדרות הביטויים "הורים" ו"ילד", יראו את הנולד שלא-מנישואין ואת המאומץ כצאצא כשר של אמו ושל הידוע כאביו או של מאמצו, הכל לפי הענין;

"מיטלטלין" – דומם או חיה, לרבות כסף, פרי עצים וגפנים, דגנים, ירקות ויבולים אחרים ומים, בין בתלוש ובין במחובר;

"מעביד" – מי שיש לו ביחסיו עם אדם אחר שליטה גמורה על הדרך שבו אדם אחר מבצע עבודה בשבילו, ואילו הוא עצמו אין עליו מרות דומה לגבי אותה עבודה, ו"עובד" הוא מי שעבודתו נתונה לשליטה כאמור; אולם מי שהוא בשירות של המדינה או של רשות מקומית או של אדם אחר – לא יראוהו כמעביד או כעובד של זולתו באותו שירות;

"מקרקעין" – קרקע, עצים, בתים, בנינים וקירות או מבנים אחרים;

"נזק" – אבדן חיים, אבדן נכס, נזכות, רוחה גופנית או שם-טוב, או חיסור מהם, וכל אבדן או חיסור כיוצאים באלה;

"נזק ממון" – הפסד או הוצאה ממשיים הניתנים לשומה בכסף ואפשר למסור עליהם פרטים;

"נכס" – מקרקעין או מיטלטלין;

"נתבע" – לרבות נתבע בתביעה-שכנגד או בתובענה-שכנגד;

"פגיעה" – נגיעה שלא כדין בזכות משפטית;

"תובע" – לרבות תובע בתביעה-שכנגד או בתובענה-שכנגד;

"תובענה" – כל הליך אזרחי לפני בית משפט, לרבות קיזוז ותביעה-שכנגד;

"תופש" – אדם התופש מקרקעין כדין, או הזכאי כלפי בעל המקרקעין לתפוש אותם או להשתמש בהם, ובאין אדם כאמור – בעל המקרקעין.

* ע"ר 1994, תוס' 1 מס' 1380, עמ' 93; ס"ה, תשי"ב, עמ' 340; תשס"ו, עמ' 51; תשס"ז, עמ' 78; תשי"ח, עמ' 114; תשי"ח, עמ' 48; תשכ"ג, עמ' 76; תשכ"ה, עמ' 244, 245.
1' דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 1, עמ' 2.

פרק ב': זכויות וחבויות בנוזיקין

- עוולה וחבות לתרופה

3. הדברים המנויים להלן בפקודה זו הם עוולות, ובכפוף להוראות הפקודה – כל הנפגע או הניזוק על ידי עוולה שנעשתה בישראל יהא זכאי לתרופה המפורשת בפקודה מידי עושה העוולה או האחראי לה.
- מעשה של מה בכך

4. לא יראו כעוולה מעשה, שאילו היה חוזר ונשנה לא היה בו כדי ליצור תביעה לזכות נוגדת, ואדם בר־דעת ומזג כרגיל לא היה בא בנסיכות הנתונות בתלונה על כך.
- הסתכנות מרצון

5. (א) בתובענה שהוגשה על עוולה תהא הגנה שהתובע ידע והעריך, או יש להניח שידע והעריך, את מצב הדברים שגרמו לנזק וכי חשף עצמו או רכשו למצב זה מרצונו.
(ב) הוראות סעיף זה לא יחולו על תובענה שהוגשה על עוולה הנובעת מאי־מילוי חובה שהיתה מוטלת על הנתבע מכוח חיקוק.
(ג) ילד למטה מגיל שנים עשרה לא ייחשב כמסוגל לדעת או להעריך את מצב הדברים שגרמו לנזק או כמסוגל מרצונו לחשוף עצמו או רכשו למצב זה.
- מעשה לפי חיקוק

6. בתובענה שהוגשה על עוולה, חוץ מרשלנות, תהא הגנה שהמעשה או המחדל שמת־לונגים עליו היה לפי הוראות חיקוק ובהתאם להן.
- עובד ציבורי

7. (א) עובד ציבורי אחראי לכל עוולה שעשה, ואם ייתבע לדין על כך, ייתבע אישית; אולם, בלי לגרוע מכוחן של הוראות סעיפים 6 ו־8 תהא לעובד הגנה בכל תובענה שאינה על רשלנות, אם המעשה היה בתחום סמכותו כדין או שעשהו בתום לב כעבור שהוא פועל בתחום סמכותו כדין.
(ב) עובד ציבורי לא יהיה אחראי לכל עוולה שנעשתה על ידי שלוח שמינה הוא או על ידי עובד ציבורי אחר, אלא אם הרשה או אישר את העוולה במפורש.
- רשות שוטפת

8. אדם שהוא גופו בית משפט או בית דין או אחד מחבריהם, או שהוא ממלא כדין תפקיד תיו של אדם כאמור, וכל אדם אחר המבצע פעולות שיפוט, לרבות בורר – לא תוגש נגדו תובענה על עוולה שעשה במילוי תפקידו השיפוטי.
- קטין

9. (א) לא תוגש תובענה נגד אדם על עוולה שעשה אותה בטרם מלאו לו שנים עשרה שנים.
(ב) מי שלא מלאו לו שמונה עשרה שנים יכול לתבוע על עוולה, ובכפוף לסעיף קטן (א) – להיתבע עליה; אולם אין להגיש נגדו תובענה על עוולה הנובעת, במישרין או בעקיפין, מחוזה שעשה.
- תאגיד

10. תאגיד לא ייפגע סיביריים בשל עוולה אלא אם גרמה לו נזק.
- מעורלים יחד

11. היה כל אחד משני בני־אדם או יותר חבים לפי הוראות פקודה זו, על מעשה פלוגי, והמעשה הוא עוולה, יהיו חבים יחד על אותו מעשה כמעורלים יחד וניתנים להיתבע עליה יחד ולחוד.
- אחריות של משתף ומשול

12. לענין פקודה זו, המשתף עצמו, מסייע, מיעץ או מפתה למעשה או למחדל, שנעשו או שעומדים להיעשות על ידי זולתו, או מצווה, מרשה או מאשרר אותם, יהא חב עליהם.

13. (א) לענין פקודה זו יהא מעביד חב על מעשה שעשה עובד שלו –

(1) אם הרשה או אישרר את המעשה;

(2) אם העובד עשה את המעשה תוך כדי עבודתו;

אולם –

(א) מעביד לא יהא חב על מעשה שעשה מי שאיננו מעובדיו, אלא אחד

מעובדיו העביר לו תפקידו בלא הרשאתו המפורשת או המשתמעת של

המעביד;

(ב) מי שהיה אנוס על פי דין להשתמש בשירותו של אדם שאין בחירתו

מסורה לו, לא יהיה חב על מעשה שעשה האדם תוך כדי עבודתו זו.

(ב) רואים מעשה כאילו נעשה תוך כדי עבודתו של עובד, אם עשהו כעובד וכשהוא

מבצע את התפקידים הרגילים של עבודתו והכרוכים בה אף על פי שמעשהו של העובד היה

ביצוע לא נאות של מעשה שהרשה המעביד; אולם לא יראו כן מעשה שעשה העובד למטרות

של עצמו ולא לענין המעביד.

(ג) לענין סעיף זה, מעשה – לרבות מחדל.

14. לענין פקודה זו, המעסיק שלוח, שאיננו עובדו, בעשיית מעשה או סוג של מעשים

למענו, יהא חב על כל דבר שיעשה השלוח בביצוע איתו מעשה או סוג מעשים ועל הדרך

שבה הוא מבצע אותם.

15. לענין פקודה זו, העושה חוזה עם אדם אחר, שאיננו עובדו או שלוחו, על מנת שיעשה

למענו מעשה פלוגי, לא יהא חב על עוולה שתצמח תוך כדי עשיית אותו מעשה; הוראה זו

לא תחול באחת מאלה:

(1) הוא התרשל בבחירת בעל חוזהו;

(2) הוא התערב בעבודתו של בעל חוזהו באופן שגרם לפגיעה או לנזק;

(3) הוא הרשה או אישרר את המעשה שגרם לפגיעה או לנזק;

(4) הוא היה אחראי מכוח חיקוק לעשיית המעשה שביצעו מסר לקבלן עצמאי;

(5) הדבר שלעשייתו נעשה החוזה היה שלא כדין.

16. האמור בסעיפים 12, 14 ו-15 אינו גורע מחבותו של שום אדם על מעשה שעשה האמור

בסעיף 13 אינו גורע מחבותו של העובד על מעשה שעשה.

17. כל מקום שלפי פקודה זו יש לסעון או להוכיח ידיעה, יראו ידיעתו של שלוח או

עובד כידיעתו של שולחו או מעבירו, ובלבד שהידיעה נרכשה על ידי השלוח כשהוא פועל

למען שולחו, או על ידי העובד תוך כדי עבודתו לגבי הענין או הדבר שעליהם נדרשת

הידיעה.

18. (א) לא תוגש תובענה של כן-זוג או של נציג עובדו נגד כן-זוג או נגד נציג עובדו

בשל עוולה שנעשתה לפני נישואיהם או כל עוד נישואיהם שרידים.

(ב) אין כן-זוג חב על עוולה שעשה כן-זוג אלא לפי הוראות סעיפים 11 עד 16.

19. (א) נפטר אדם – כל עילות תביעה בשל עוולה שהיו עומדות לנפטר או נגדו,

יוסיפו לעמוד בעינן, בכפוף להוראות סעיף זה, לטובת עובדו או נגד עובדו, הכל לפי

הענין.

(ב) היתה עילת תובענה מוסיפה לעמוד כאמור לטובת עובדו של נפטר, והמעשה

או המחדל היוצר את העילה גרם למותו, יהיו הפיצויים שניתן להיפרע לטובת העובד

מחושבים כלי שים לב להפסד או לריווח שנגרם לעובד עקב המוות, אבל ניתן לכלול בהם

סכום לתוצאות קבורה.

(ג) נסבל נזק על ידי מעשה או מחדל שהיו משמשים עילה לתובענה בשל עוולה נגד

אדם פלוגי אלא שנפטר לפני הנזק או בשעת הנזק, יראו, לענין סקודה זו, את עילת התובענה

חבותו של שולח

חבותו של
בעל חוזה

שמירת חבות

ידיעתו של שלוח
או עובד

כן-זוג

השפעת מוות על
עילת תביעה

שהיתה קיימת נגדו בשל המעשה או המחדל אילו נפטר אחרי הנזק. כאילו היתה קיימת נגדו לפני שנפטר.

(ד) הזכויות הנתונות לפי פקודה זו לעזובן של נפטר באות להוסיף על הזכויות הנתונות לתלויים בנפטר לפי פקודה זו או כל חיקוק אחר ולא לגרוע מהן.

עזובן חדל פרעון

20. עזובן חדל פרעון שניתן להגיש נגדו תובענה לפי סעיף 19, יראו כל חבות בשל עילת התובענה כאילו היא חוב כרהוכחה נגד העזובן אף שלפי טבעה היא דרישה לדמי נזק בלתי קצובים שאינם גובעים מחוזה או מהבטחה או מהפרת נאמנות.

ששט רגל

21. על אף האמור בסקודת פשיטת רגל, 1936², יכול פושט רגל להיות תובע ונתבע על עזולה, אך לא תוגש תובענה על עזולה לזכותם של נכסי פושט רגל או לחובתם; ואולם – (1) הזכות לתבע על עזולה שגרמה נזק ממון לנכסי פושט רגל חשבור לירי הנאמן או תמוש בידיו; (2) פסק דין על עזולה שניתן לחובתו של פושט רגל לפני מתן צו כינוס נכסים יתא ניתן להוכחה בפשיטת רגל; (3) סעיף זה כפוף להוראות סעיף 19.

אין המחאה במיקן

22. הזכות לתרוסה בשל עזולה, וכן התבות עליה, אינה ניתנת להמחאה אלא מכוח הדין.

פרק ג': העזולות

סימן א': תקיפה

23. (א) תקיפה היא שימוש בכוח מכל סוג שהוא, ובמתכוון, נגד גופו של אדם על ידי הכאה, גניעה, הזזה או בכל דרך אחרת, בין במישרין ובין בעקיפין, שלא בהסכמת האדם או בהסכמתו שהושגה בתרמית, וכן נסיון או איזום, על ידי מעשה או על ידי תנועה, להשתמש בכוח כאמור נגד גופו של אדם, כשהמנסה או המאיים גורם שהאדם יניח, מטעמים סבירים, שאכן יש לו אותה שעה הכוונה היכולת לבצע את זממו.

(ב) "שימוש בכוח", לענין סעיף זה – לרבות שימוש בחום, באור, בחשמל, בנאח, בריח או בכל דבר או חומר אחר, אם השתמשו בהם במידה שיש בה להזיק.

הגנה מיוחדת

24. בתובענה על תקיפה תהא הגנה לנתבע אם –

(1) עשה את המעשה כדי להגן על עצמו או על אדם אחר מפני שימוש בכוח שלא כדין מצד התובע, ובמעשהו זה לא חרג ממידת הנחיצות הסבירה לאותה מטרה, והיחס בין הנזק שגרם לתובע בתקיפה זו לבין הנזק שרצה למנוע לא היה בלתי סביר;

(2) השתמש במידה סבירה של כוח כדי למנוע את התובע מהיכנס שלא כדין למקרקעין, או כדי להרחיקו מהם אחרי שנכנס אליהם, או שהה בהם, שלא כדין, הכל כשהנתבע היה תופשם או פעל מכוחו של תופשם; ואולם אם נכנס התובע, או ניסה להיכנס, למקרקעין שלא בכוח, תנאי להגנה הוא שהנתבע ביקש תחילה את התובע שלא להיכנס לשם, או לצאת משם אחרי שנכנס, ונתן לו הזדמנות סבירה למלא בקשתו בדרכי שלום;

² ע"ר 1936, תוס' 1 מס' 568, עמ' 21.

(3) השתמש במידה סבירה של כוח כדי להגן על החזקתו במיטלטלין שהוא זכאי להחזיק בהם, או כדי להשיבם מידי התובע שלקח אותם ממנו, או עיכב אותם בידו, שלא כדין; ואולם אם לקח התובע, או ניסה לקחת, את המיטלטלין שלא בכוח, תנאי הרא להגנה שהנתבע ביקש תחילה את התובע שלא לקחת אותם, או להחזירם לו לאחר שלקחם, ונתן לו הזדמנות סבירה למלא בקשתו בדרכי שלום;

(4) עשה את מעשהו תוך כדי ביצוע, או סיוע כדין לבצע, צו מעצר או חיפוש, צו מסירה לדין, צו מאסר או צו עיכוב שניתנו על ידי בית משפט או רשות אחרת המוסמכת לכך, ובלבד שהמעשה שמתלוננים עליו הותר באותם צווים אף אם היה פגם בהם או בנתינתם;

(5) התובע לא היה שפוי בדעתו או היה לקוי בשכלו או בגופו, והכוח שהשתמש בו הנתבע היה, או נראה שהיה, במידת הנחיצות הסבירה להגנת התובע עצמו או להגנת אנשים אחרים, והשימוש בו היה כתום לב וכלי זדון;

(6) הנתבע והתובע היו שניהם חיילים בצבא-ההגנה לישראל, והנתבע פעל מכוח דין החל על הצבא ולפי אותו דין;

(7) הנתבע הוא הורו או אפוטרופסו או מורו של התובע, או שהיהם שלו אל התובע דומה לשל הורו או אפוטרופסו או מורו, והוא ייסר את התובע במידת הנחיצות הסבירה למען ייטיב דרכו;

(8) עשה כתום לב מעשה שהיה לו יסוד להניח שהוא לטובת התובע, אלא שלפני שעשהו לא היה בידו לקבל את הסכמת התובע, מפני שבנסיבות התן לא היה בידי התובע לציין את הסכמתו או שהאדם הממנה עליו כדין לא היה בידו להסכים מטעמו, ולנתבע היה יסוד להניח כי טובת התובע מחייבת שלא לדחות את המעשה.

25. על אף האמור בפקודה זו, לא יהיה שולח או מעביד אחראי לתקיפה שתקף שלחו או עובדו, אלא אם במפורש התיר את התקיפה או אישרר אותה.

אחריות לזולת

סימן ב': כליאה

26. כליאת שוא היא שלילת חירותו של אדם, שלילה מחלטת ושלא כדין, למשך זמן כלשהו, באמצעים פיסיים או על ידי הופעה כבעל סמכות.

כליאת שוא

27. בתרעמה שהוגשה על כליאת שוא תהא הגנה לנתבע אם -

הגנה מיוחדת

(1) עשה את מעשהו תוך כדי ביצוע, או סיוע כדין לבצע, צו מעצר או חיפוש, צו מסירה לדין, צו מאסר או צו עיכוב שניתנו על ידי בית משפט או רשות אחרת המוסמכת לכך, ובלבד שהמעשה שמתלוננים עליו הותר באותם צווים אף אם היה פגם בהם או בנתינתם;

(2) התובע היה נתון במשמורת כדין לפי הוראות חיקוק;

(3) התובע לא היה שפוי בדעתו או היה לקוי בשכלו או בגופו, ושלילת חירותו היתה, או נראה שהיתה, נחוצה באופן סביר להגנת התובע עצמו או להגנת אנשים אחרים וכוצעה כתום לב וכלי זדון;

(4) המעשה שהתובע מתלונן עליו היה מעשה, שהאדם שעשהו היה צפוי לענש לפי הוראות חיקוק אילולא עשהו;